

НЕДЕЙСТВИТЕЛНОСТ НА ДЕЙСТВИЯ И СДЕЛКИ

НОРМАТИВНА УРЕДБА

чл. 216 от ДОПК.

I. ИСКОВИ ПРОИЗВОДСТВА ПО ЧЛ. 216 ОТ ДПК

Съгласно предложение първо на разпоредбата на чл. 216, ал. 1, т. 1 - т. 6 от ДОПК, сключените след датата на установяване на публичното задължение (в т.ч. с декларация и/или ревизионен акт):

1. безвъзмездни сделки с имуществени права на длъжника;
2. възмездни сделки с имуществени права на длъжника, при които даденото значително надхвърля по стойност полученото;
3. непарични вноски на имуществени права на длъжника;
4. сделки или действия с намерение да се увредят публичните вискатели;
5. погасяване на парични задължения чрез прехвърляне на собственост, ако връщането би довело до увеличаване на сумата, която публичните вискатели биха получили при разпределение на осребреното имущество на длъжника;
6. сделки, извършени във вреда на публичните вискатели, по които страна е свързано с длъжника лице,
са недействителни по отношение на държавата.

Недействителността е относителна, защото правните последици от сключването на изброените сделки са непротивопоставими на публичния вискател, като същата настъпва по силата на съдебно решение, с което е уважен искът, предявен от публичния вискател или от публичния изпълнител по реда на ГПК.

Следва да се има предвид и специалната възможност да се иска обявяване за относително недействителни действията и сделките по чл. 216, ал. 1, т. 1 - 6 от ДОПК, извършени в периода след връчване на заповедта за възлагане на ревизия и преди издаването на ревизионен акт, с които са установени публични задължения. Хипотезата на предложение второ от разпоредбата на чл. 216, ал. 1 от ДОПК касае единствено публични

НЕДЕЙСТВИТЕЛНОСТ НА ДЕЙСТВИЯ И СДЕЛКИ

вземания, които се установяват с ревизионен акт - чл. 118, ал. 1 от ДОПК, като относителна недействителност може да се претендира съобразно един предходен на издаването му момент - датата на връчване на заповедта за възлагане на ревизията.

II. ПРОЦЕСУАЛЕН РЕД.

а) компетентен съд

– когато, предмет на действието или сделката е **недвижим имот**, исковата молба се подава в районния съд по местонахождението на имота, ако стойността на сделката е до 25 000 лв. или в окръжния съд по местонахождението на имота, ако стойността на сделката е над 25 000 лв.

- когато предмет на действието или сделката е **движима вещ или оценимо в пари право**, искът се предявява пред съда, в района на който е постоянният адрес или седалището на ответника, при спазване на правилата на родовата подсъдност, съгласно чл. 104 от ГПК.

б) компетентен да подаде исковата молба

Компетентен да подаде исковата молба е вискателят или органът по принудителното изпълнение. Когато публичният изпълнител не е с юридическо образование, с оглед осъществяването на процесуалното представителство в исковото производство, искът може да се предяви от упълномощен юрисконсулт при съответната дирекция на НАП. Преценката относно необходимостта и основателността за подаване на исковата молба се извършва чрез анализ на доказателствата, удостоверяващи недействителността. Решението на публичния изпълнител за подаване на исковата молба може да се съгласува при необходимост и с органа, установил публичното вземане.

в) основания за предявяване на иска

Сключването на сделки след датата на установяване на публичното задължение, съответно след връчване на заповедта за възлагане на ревизия е необходимо, но не е

НЕДЕЙСТВИТЕЛНОСТ НА ДЕЙСТВИЯ И СДЕЛКИ

достатъчно условие за подаване на искова молба по реда на чл. 216, ал. 1 от ДОПК. Чрез разпоредителната сделка или действие следва да е осъществен някой от изброените в т. 1-6 на същата разпоредба състави.

г) комплектоване на исковата молба с доказателства

Исковата молба следва да отговаря на изискванията на чл.127 и чл.128 от ГПК.

Подателят на исковата молба следва да се снабди с всички безспорни доказателства, удостоверяващи недействителността, а именно заверени копия от: нотариални актове, договори, устави, нотариални актове за учредяване на ипотека, удостоверения от ЦРОЗ, актове за установяване на публичното вземане; а ако публичното вземане е за данъци и/или задължителни осигурителни вноски и е установено с ревизионен акт, следва да се приложи и акта за възлагане на ревизия.

д) обезпечаване на иска

Когато спорното имущество е недвижим имот, исковата молба се вписва в службата по вписванията при съответния районен съд по местонахождението му. С оглед обезпечителната нужда и необходимото време за подаване на иска е целесъобразно да се поиска и обезпечаване на бъдещ иск, съгласно чл. 390 от ГПК. Бързината и ефективността на обезпечението на иска по чл. 216 от ДОПК е от изключителна важност поради ограниченото действие на относителната недействителност по отношение на трети добросъвестни лица.

е) приложимо право и ефект от иска

По отношение на този институт са приложими и общите правила на относителната недействителност, уредени с разпоредбата на чл. 135 от ЗЗД или т.нар. Павлов иск. Съгласно чл. 135, ал. 1, изр. посл. от ЗЗД недействителността не засяга правата, които трети добросъвестни лица са придобили възмездно преди вписване на исковата молба за обявяване на недействителността. Това означава, че ако е налице някоя от хипотезите на чл. 216, ал. 1 от ДОПК и дори да бъде проведен успешен исков процес срещу длъжника и

НЕДЕЙСТВИТЕЛНОСТ НА ДЕЙСТВИЯ И СДЕЛКИ

приобретателя по атакуваната сделка, ако приобретателят е отчуждил предмета на относително недействителната сделка в полза на трето добросъвестно лице преди вписване на исковата молба, и не се докаже, че това лице е знаело или е могло за увреждането на взыскателя, то тази последваща сделка няма да бъде в обхвата на правото на иск по чл. 216 от ДОПК и правата на третото добросъвестно лице не могат да бъдат засегнати, т.е. активът, предмет на сделката няма да може да се върне в патримониума на длъжника по изпълнителното дело. В този смисъл е и съдебната практика (Р. 1397-93-IV Г.О. на ВКС; Р. 50-09-IV Г.О. на ВКС; Р. 140-09-II Г.О. на ВКС) Ако искът е обезпечен навреме, дори да не е все още вписана исковата молба, всяко трето лице, на което би могло да бъде прехвърлено имущественото право, би било недобросъвестно, поради съществуващата презумпция за знание на вписаните в публичен регистър обстоятелства.

Развитието и обезпечаването на съдебното исково производство се осъществява по реда на ГПК.

Следва да се има предвид, че изпълнителните дела срещу длъжници, по отношение на които е установено, че не притежават имущество, а са извършили недействителни по отношение на държавата сделки и срещу тях са образувани, или съществуват достатъчно основания за образуване на искиви производства по реда на чл. 216 от ДОПК не следва да се прекратяват, до решаването на спора по съдебен ред.

III. ОТНОСИТЕЛНА НЕДЕЙСТВИТЕЛНОСТ И ДЕЙСТВИЕ НА ОБЕЗПЕЧИТЕЛНИТЕ МЕРКИ.

Следва да бъде направено отграничение на относителната недействителност на разпорежданията със запорирана или възбранена вещ, която настъпва по силата на закона (чл. 452 от ГПК, във връзка с чл. 206 от ДОПК), от относителната недействителност по чл. 216 от ДОПК. Продажбата на възбранена или запорирана вещ от длъжника, независимо от условията на сделката, е недействителна **по закон** по отношение на взыскателя и не е необходимо провеждането на искова защита, за да бъде прогласена изрично тази недействителност спрямо него. Взыскателят може да се позове директно на нея, на

НЕДЕЙСТВИТЕЛНОСТ НА ДЕЙСТВИЯ И СДЕЛКИ

основание чл. 452 от ГПК. Докато разпоредбата на чл. 216 от ДОПК, аналогично на чл. 135 от ЗЗД, предоставя една възможност за защита на вискателя и осигуряване на ефективно изпълнение, при условие, че длъжникът се е разпоредил със своя актив по начин, който очевидно води до възпрепятстване на изпълнението и увреждане на вискателите. Предявяването на иск за обявяване недействителността на сделката по отношение на държавата или общината не е пътят за защита, който следва да се използва от вискателя или публичния изпълнител при наличието на наложена обезпечителна мярка върху вещта, поради обстоятелството, че в този случай интересите на вискателя ще са защитени от действието на възбраната и запора по отношение на третите лица, без да е необходимо предявяването на какъвто и да е иск, чието уважаване ще доведе до същия резултат - относителна недействителност на сделката. Всъщност, чрез възможността да се обявят определени сделки за недействителни на основание чл. 216 от ДОПК се цели да се обхванат сключените от длъжника сделки след датата на установяване на публичното задължение, съответно - след връчването на заповедта за възлагане на ревизия, относно имущество, върху което не са наложени обезпечителни мерки. Поради това и началният момент, който е меродавен, за да се определи дали е налице основание за недействителност на сделката, е разположен значително назад във времето, а именно - преди обезпечаване на публичните задължения с оглед събиране на публични вземания - арг. от чл. 216, ал. 1 от ДОПК.

Следва да бъде отбелязано, че публичната продажбата по ГПК не представлява разпореждане, извършено от длъжника, поради което не е недействителна по отношение на публичния вискател /не са приложими разпоредбите на чл. 216 от ДОПК и чл. 347 от ГПК/.

В законодателството не са установени задължителни минимални цени, с които страните по сделката следва да се съобразяват, т.е. цената се определя свободно от договарящите се. Затова, когато при продажба по реда на чл. 264, ал. 4 от ДОПК даденото значително надхвърля по стойност полученото, тогава ще възникне основанието по чл. 216, ал. 1, т. 2 от ДОПК за обявяване по исков ред недействителността на сделката.